УДК 82:004.738.5
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.3.33

Григоренко Ірина Василівна,
доцентка факультету української філології та журналістики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0003-4256-0367
i.v.hryhorenko@udu.edu.ua

Дияк Олена Володимирівна,
доцентка факультету української філології та журналістики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0003-2295-9653
o.v.dyyak@udu.edu.ua

ЛІТЕРАТУРНИЙ ФЕЙК ТА ФЕЙКОВЕ АВТОРСТВО ЯК ЯВИЩА МЕРЕЖЕВОЇ ТЕКСТОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА МЕДІАРЕДАГУВАННЯ

Однією із ключових проблем побутування текстів в інтернет-просторі є фейки, зокрема літературні (фейкові цитати та фейкове авторство). Фейкові цитати є різновидом дезінформаційного контенту в сучасному цифровому медіапросторі. Це потребує особливої уваги фахівців з медіаредагування, адже явище вкрай поширене, оскільки фейкові цитати зокрема та фейкові тексти й фейкове авторство загалом функціонують як засіб підвищення переконливості повідомлення через приписування окремих висловлювань авторитетним особам: письменникам, науковцям, політикам чи громадським діячам. Літературні фейки та містифікації існують також у метавсесвіті, набуваючи нових цифрових форм через використання штучного інтелекту, генеративного тексту та віртуального простору. У тривимірних цифрових світах підробка авторства, текстів або цілих літературних подій стала значно масштабнішою, ніж у класичній паперовій чи традиційній веблітературі. Метавсесвіт стирає межу між автором, ШІ і персонажем. Це робить критичне мислення та цифрову автентифікацію головними інструментами не тільки для сучасного читача й творця мережевих текстів, а й для медіаредактора.

З позицій медіаредагування проблема фейкових цитат набуває особливої актуальності, оскільки редактор є ключовим у процесі контролю достовірності інформації. Одним з основних завдань редакторської діяльності є верифікація фактів, джерел і цитованих висловлювань перед їх оприлюдненням. Використання неперевірених цитат у журналістських матеріалах, інтернет-виданнях або соціальних медіа не лише знижує якість контенту, а й може спричиняти репутаційні ризики для медіа.

Ключові слова: мережеве текстотворення, комунікація у метавсесвіті, медіаредагування, фейк, літературний фейк, фейкове авторство, фейкова цитата.

Hryhorenko Iryna,
Associate Professor at the Faculty of Ukrainian Philology and Journalism
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
orcid.org/0000-0003-4256-0367
i.v.hryhorenko@udu.edu.ua

Dyyak Olena,
Associate Professor at the Faculty of Ukrainian Philology and Journalism
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
orcid.org/0000-0003-2295-9653
o.v.dyyak@udu.edu.ua

© Григоренко І. В., Дияк О. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

LITERARY FAKE AND FAKE AUTHORSHIP AS PHENOMENA OF NETWORK TEXTUAL CULTURE AND MEDIA EDITING

One of the key problems associated with the circulation of texts in the Internet space is the spread of fakes, particularly literary fakes (fake quotations and fake authorship). Fake quotations are a type of disinformation content in the contemporary digital media environment. This requires special attention from media-editing professionals, as the phenomenon is extremely widespread. Fake quotations in particular, and fake texts and fake authorship in general, function as a means of increasing the persuasiveness of a message by attributing certain statements to authoritative figures such as writers, scholars, politicians, or public figures.

Literary fakes and mystifications also exist within the metaverse, acquiring new digital forms through the use of artificial intelligence, generative text, and virtual environments. In three-dimensional digital worlds, the falsification of authorship, texts, or even entire literary events has become much more extensive than in traditional print literature or conventional web literature. The metaverse blurs the boundary between the author, AI, and the character. This makes critical thinking and digital authentication essential tools not only for contemporary readers and creators of online texts, but also for media editors.

From the perspective of media editing, the problem of fake quotations is of particular relevance, since the editor plays a key role in ensuring the reliability of information. One of the primary tasks of editorial work is the verification of facts, sources, and quoted statements before their publication. The use of unverified quotations in journalistic materials, online publications, or social media not only reduces the quality of content but may also create reputational risks for media organizations.

Key words: network text creation, communication in metaverse, media editing, fake, literary fake, fake authorship, fake quotation.

Постановка проблеми. Інформаційний простір інтернету значно вплинув на функціонування новітньої української мережевої комунікації. Важливою перевагою інтернету є відсутність тиску на авторів (відсутність цензури), мультикультурність у комунікації користувачів, а також висока актуальність теми та проблематики тексту, який виникає в Мережі та розповсюджується за допомогою Мережі. Однак ці переваги є водночас і недоліком функціонування мережевої літератури, що стирає межу між автором і читачем, вигадкою і фактажем, об'єктивністю і упередженістю, тому таке явище має бути ретельно проаналізоване в науковому контексті.

Однією із ключових проблем побутування текстів в інтернет-просторі є фейки, зокрема літературні (фейкові цитати та фейкове авторство). Фейкові цитати є різновидом дезінформаційного контенту в сучасному цифровому медіапросторі. Це потребує особливої уваги фахівців з медіаредагування, адже явище вкрай розповсюджене, оскільки фейкові цитати зокрема та фейкові тексти й фейкове авторство загалом функціонують як засіб підвищення переконливості повідомлення через приписування окремих висловлювань авторитетним особам: письменникам, науковцям, політикам чи громадським діячам. Літературні фейки та містифікації існують також у метавсесвіті, набуваючи нових цифрових форм через використання штучного інтелекту, генеративного тексту та віртуального простору. У тривимірних цифрових світах підробка авторства, текстів або літературних подій стала значно масштабнішою, ніж у класичній паперовій чи традиційній веблітературі. Метавсесвіт стирає межу між автором, ШІ і персонажем (Марків, Григоренко, Зарівна, *2025*). Це робить критичне мислення та цифрову автентифікацію головними інструментами не тільки для сучасного читача і творця мережевих текстів, а й, власне, для медіаредактора.

Натепер маємо кілька ґрунтовних вітчизняних наукових праць щодо фейків і фактчекінгу. Так, у статті «Особливості функціонування літературних фейків у соціальних мережах та принципи літературного фактчекінгу» С. П'ятаченко аналізує літературні фейки, фальсифікацію авторства та приписування текстів відомим письменникам у соціальних мережах (П'ятаченко, 2024, с. 80–85). Г. Почепцов розглядає фейки як технології конструювання альтернативної реальності та маніпулятивного впливу на аудиторію у книзі «Фейк. Технології спотворення реальності» (Почепцов, 2018, с. 175). М. Кіца досліджує природу фейкової інформації, її типологію та механізми поширення в медіа (Кіца, 2017, с. 30–35). Л. Шевченко та Д. Дергач

вивчають лінгвістичні технології фактчекінгу й механізми верифікації інформації в сучасних медіа (Казарін, 2024). В. Шевченко досліджує фактчекінг і верифікацію в журналістській роботі, приділяє увагу методам перевірки джерел, цитат та інформаційних повідомлень (Шевченко, 2018, с. 140–153). Проте фейки як явище сучасного мережевого текстотворення в соціокультурному аспекті ще не стали повноцінним об'єктом наукового дослідження. Тому **метою статті** є загальний опис явища літературного фейку та фейкового авторства в мережевій текстовій культурі та медіаредагуванні.

Основними методами й засобами дослідження стали: аналіз та інтерпретація окремих жанрових моделей мережевої літератури – літературних фейків; контент-аналіз ютуб-каналів, гугл-запитів щодо творів Т. Шевченка, автентичність яких викликала сумнів, а також аналіз анкетування в гугл-формі учнів 9–10 класів (у рамках курсу з поглибленого вивчення української літератури «Мережева література» у межах Усеукраїнської школи з літературознавства Малої академії наук України, Київ, 2025 р.).

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом у названих вище працях із теорії фейків і дезінформації ідеться про те, що неправдивий контент здатний поширюватися не лише через цілком вигадані повідомлення, а й через маніпулювання контекстом, часткове викривлення фактів або хибну атрибуцію висловлювань. Такі практики є складником дезінформації, де особливу роль відіграють спотворений та/або маніпулятивний контент, а також хибний контекст. Фейкові цитати, зокрема й літературні фейки та фейкове авторство, відповідають цим характеристикам, оскільки справжній або вигаданий вислів навмисно пов'язується з особою, яка його фактично не висловлювала.

Соціокультурні реалії сьогодення є такими, коли кожен член суспільства щодня стикається з величезною кількістю повідомлень у Мережі: новинами, публікаціями в соцмережах, рекламою, контентом блогерів тощо. Без належного рівня медіаграмотності дедалі складніше відмежувати правдиву інформацію від фейків, журналістику – від маніпуляцій, а факти – від суб'єктивних оцінок. Особливо в періоди війни, політичної нестабільності чи суспільних криз непрофесійні медіа часто вдаються до емоційних заголовків, маніпулятивних візуальних образів і спотворення фактів. Тому важливим завданням медіаредактора у процесі створення текстів для Мережі є вміння критично аналізувати джерела, перевіряти дані, виявляти фейки під час взаємодії із цифровими текстами в метавсесвіті.

Мережева комунікація приваблює тим, що в інтернеті людина може створювати та змінювати власний віртуальний образ, занурюючись у метавсесвіт. З одного боку, інтернет відкриває широкі можливості для автоконструювання у процесі створення медіатекстів у метавсесвіті: вигадане ім'я, цифрове «тіло», новий соціальний статус, інша психологічна модель, звички, уподобання чи недоліки. З іншого боку, така свобода часто супроводжується відчуттям віддалення або втрати зв'язку із власним реальним тілом, справжнім статусом і реальністю поза Мережею. М. Андрос зазначає: «Інтернет стає засобом трансформації як особистості як індивідуума, так і особистості як соціокультурного й історичного феномену. Такі атрибути особистості, як стабільна самоідентифікація, індивідуальний стиль виконання соціальних ролей активними користувачами інтернету втрачаються, свідомо або неусвідомлено ними формується розмита або мінлива ідентичність (Андрос, 2022).

Проблеми сприйняття мережевих текстів у метавсесвіті та медіаграмотність автора і реципієнта медіатекстів натепер є важливою проблемою в контексті цифрового читання, що має специфічні ознаки та вирізняється важливими особливостями. Проблеми сприйняття мережевих текстів варто розглядати з урахуванням типів сприймання інформації. Науковці розрізняють чотири основні типи сприймання інформації (за Нілом Флемінгом):

за допомогою зору (відеоканал), за допомогою слуху (аудіоканал), тактильно (кінестетично), за допомогою логічних міркувань (логічний канал/дискретний) (Андрос, 2023). Варто зауважити, що коли людина сприймає інформацію з використанням мережевих комунікативних технологій, то у процесі засвоєння інформації використовуються тільки зір і слух. Саме таке сприймання можна назвати цифровим сприйняттям інформації.

Інтернет-середовище істотно змінює видання текстів. І. Артамонова аналізує

інтернет як специфічний тип масмедійного тексту, базуючись на матеріалах українського сектору Мережі, виокремлює чотири ключові відмінності інтернет-видання від друкованого:

«1) жанр «мережевої» преси визначається специфікою інтернету як медійного середовища й особливостями сприйняття інформації з екрана монітора. У першу чергу це гіпертекстові посилання, що забезпечують доступ до архівів та інших електронних ресурсів. Таким чином, читач має справу не з лінійним текстом, а з розширеним обсягом інформації;

2) численні форми зворотного зв'язку (гостьові книги, форуми, конференції, інтерактив) дають читачу можливість брати участь у виробництві інформаційного продукту й розмивають межу між автором і читачем. Окрім того, звичайне для «класичної» преси придушення авторської індивідуальності через ретельну редактуру в мережній пресі поки не поширено;

3) мережеві ЗМІ володіють перевагами в порівнянні із друкованою пресою. Це можливість негайної публікації матеріалів, завдяки чому мережні видання є оперативнішими за газети й телебачення, адже оперативність газети обмежена терміном виходу номера, а оперативність телебачення – часом виходу в ефір новин; оперативність інтернет-видання взагалі нічим не обмежена. Саме це й стало причиною появи «стрічки новин». Однак, на думку деяких журналістів, у ній зацікавлене дуже вузьке коло споживачів інформації. Представник «більшості» не має потреби в такій кількості різноманітних новин, що проходять каналами інформаційних агентств;

4) відносно мала собівартість мережних проєктів і відсутність централізації сприяють розквіту спеціалізованих газет і журналів. Тим самим забезпечується гарантована Конституцією воля слова і самовираження» (Артамонова, 2007).

Проте все згадане має і недоліки. Простота оприлюднення інформації в поєднанні з можливістю залишатися анонімним іноді призводить до зловживань: поширення дезінформації, плагіату, проявів екстремізму, прихованої реклами, забороненого контенту.

Фейк (фальшивка, підробка) – повністю або частково вигадана інформація про суспільні події та людей, яка містить усі ознаки правдивого повідомлення, але його фактаж умисно викривлений, поданий частково чи повністю зі спотвореним контекстом. Інструмент інформаційної війни, спосіб маніпуляції з метою створення підміненої реальності у свідомості аудиторії, що спонукатиме її до дій чи думок, які потрібні маніпулятору (Панчук, 2022).

В українськомовному інтернет-сегменті існує чимало фейкових текстів і цитат, що приписують Тарасові Шевченку. Н. Ярмоленко та Н. Салтовська зазначають, що авторство Тараса Шевченка отримують не лише автентичні видозмінені тексти, «у яких народні поети чи художники доопрацьовують Шевченка, а й сфальшовані тексти-новотвори, що складаються на основі мотивів та образів, вирваних із контексту чи подібних до авторського тексту за стилем, або дещо споріднених з оригіналом за формою» (Ярмоленко, Салтовська, 2025, с. 105). Серед найпоширеніших фейків Т. Шевченка, наприклад, така поезія:

Бідняк плаче. Багач скаче, а влада грабує.
Бідний люд синів убитих на війні, ховає.
Багач ситий і пихатий весілля справляє.

Уперше, за спостереженнями Д. Головань, цей вірш з'явився на Facebook-сторінці «Соломія Українець», яку неодноразово критикували за поширення фейкової інформації та проросійських наративів (Головань, 2023). Ще у 2018 р. громадянська мережа «Опора» повідомляла, що «активна Facebook-дописувачка Соломія Українець насправді не є реальною особою – насправді це спільнота, яка збирає вподобання, публікуючи гарні патріотичні зображення, українські краєвиди, матеріали про героїв і поезії. Проте між цією «естетикою» просуває дезінформацію, антисемітські тези, настрої «усе пропало», ідеї про «третій майдан» і заклики до «відстрілювання бариг». Алгоритми роботи таких сторінок у соцмережах досить шаблонні: 1) створення «патріотичного» пафосу-прикриття (зображення вишиванок, українських пейзажів, публікація віршів, виконаних у народній стилістиці, постів про героїв, що допомагає швидко завоювати довіру аудиторії, викликати позитивні емоції та сформувати базу підписників); 2) легітимізація деструктивного контенту, коли серед більшості нейтральних або позитивних постів починають з'являтися токсичні наративи із замаскованою мовою ворожнечі; 3) просування розколу та зневіри через тези про «третій майдан», «конституцію лише

для бідних» та заклики до насильства, спрямовані на дестабілізацію суспільства зсередини; 4) штучне масштабування охоплення контенту й аудиторії через залучення «армії ботів», які в коментарях створюють ілюзію того, що «зрадофільські» чи антисемітські погляди підтримує абсолютна більшість, а реальні користувачі соцмережі часто піддаються ефекту натовпу й починають повторювати ці тези.

Ще одна з досить популярних фейкових цитат, приписуваних Т. Шевченкові:

Жиди погані правлять нами!
А ми ще гірші ніж жиди,
Ми продали дідівську славу,
Жиди ж в ярмо нас запрягли.

А цей «вірш» нібито Тараса Шевченка активно поширюють у Мережі вже кілька років, особливо активно саме під час останніх двох-трьох років у контексті дискредитації мобілізації:

Тихо плаче Україна
Сльозами і кров'ю...
Кат будує своє завтра
На горі людському...
Гірко плаче Україна
І тяжко ридає,
Своїх синів, що померли:
Сльозами вмиває.
Плаче ненька Україна,
Плаче кожна мати,
Та що сина відпустила
Волю здобувати...

Такі вірші поширюють підозрілі фейсбук-сторінки сотнями й тисячами перепостів, зокрема у групах української діаспори, на YouTube-каналах з «патріотичними» назвами або нейтральним на перший погляд контентом: "Health and Rehabilitation", «Слава Україні Героям Слава Україна понад Усе», "Beautiful relaxing music" тощо. Контент на цих каналах різноманітний: від поєднання української та російської музики до спортивних тренувань і ремонту автомобілів.

Якщо використати найпростіший варіант перевірки за ключовим словом, то пошук у гуглі видає десятки й сотні лінків на «вірш» «Тихо плаче Україна сльозами і кров'ю <…>», однак серед цих ресурсів нема жодного спеціалізованого верифікованого й авторитетного сайту. Справжній автор вірша «Тихо плаче Україна <…>» поки невідомий. Першопочатково його поширили від імені «Соломія Українець». Поступово зловмисно і незловмисно поруч із цим іменем вказували як автора Тараса Шевченка. Однак хто така Соломія Українець достеменно не відомо. Очевидно, це фейковий персонаж. На це, зокрема, вказував у 2020 р. письменник Володимир Єшкілев: «До літератури це майже не має стосунку. Це явище іншого формату. Але питання не в явищі, а в тих сотнях тисяч фейсбучного населення, котре прагне причащатися із цього теплого джерела. Про власників вподобайок, які з легкою душею віддають їх збирачам» (Репорте/Єшкілев, 2020).

Лінгвіст, літературознавець і письменник Остап Українець зауважив: «Якщо зараз сезон політичного накруту, а ви побачили якусь нову і дивовижно актуальну для сучасних подій цитату із Шевченка чи Франка – це НЕ цитата із Шевченка чи Франка. Це або анонім з інтернету, або товариш майор із ФСБ. І скоріш за все товариш майор із ФСБ, бо надзвичайно часто ці цитати настільки провокативні, що без «авторитету» Шевченка чи Франка явно читатимуться як вкид. А з «авторитетом» не посперечаєшся, бо хто такі ви, а хто такий Шевченко» (Фейсбук/Остап Українець, 2023).

Не дивно, що чимало учнів українських шкіл читають цю «поезію» на різноманітних конкурсах, а користувачі мережі тиснуть вподобайки та поширюють це. Таким чином частота публікацій у Мережі зростає, що створює ефект «справжності» поезії. Навіть ШІ відповідає, що цей «вірш» належить Тарасові Шевченкові, адже алгоритм орієнтується, серед іншого, і на частотність публікацій у Мережі.

З метою мінімальної кількісної перевірки частоти сприйняття вірша Соломії Українець «Тихо плаче Україна <…>» як поезії Тараса Шевченка серед учнів українських шкіл у гугл-формі було створено лаконічну анкету для учнів 9–10-х класів (кілька учнів із 8-х та 11-х класів), що було проведено в рамках курсу з поглибленого вивчення української літератури «Мережева література» у межах Усеукраїнської школи з літературознавства Малої академії наук України, що тривав від 14 листопада до 9 грудня 2025 р. (викладач доцент кафедри української літератури УДУ імені Михайла Драгоманова І. Григоренко).

У гугл-анкеті було запропоновано три питання (перше та друге питання закритого

типу, третє – відкритого типу): ***Прочитайте вірш Тараса Шевченка «Тихо плаче Україна сльозами і кров'ю <…>» на порталі «Клуб Поезії» та дайте відповіді на кілька питань:***

1. В якому класі ви навчаєтеся?

2. Цей вірш написав Тарас Григорович Шевченко (роки життя 1814–1961* рр.)? *(*тут очевидної помилки в році життя припустилися навмисно, щоб додатково перевірити цифрову уважність респондентів).*

3. Коротко поясніть свою відповідь вище: чому ви вважаєте, що текст належить чи не належить Тарасові Шевченку або чому вам важко відповісти.

Результати цього опитування візуалізовано на діаграмах нижче (рис. 1, 2).

Отже, 62,5% опитаних відповіли, що це не вірш Тарас Шевченка, однак 37,5% вказали як автора саме його. Серед відповідей не було таких, хто б зазначив, що не знає чи вагається з відповіддю. Деякі ключові аргументи відповідей «так» і «ні» наводимо знеособлено, проте зі збереженням авторського стилю і пунктуації:

– «Я вважаю, що цей вірш належить Тарасові Шевченку, тому що ми можемо побачити схожі мотиви, які є в його попередніх віршах. А саме: «плаче Україна», «волю здобувати <…>., «плаче кожна мати». Також вірш передає гнітючу та соціально-побутові мотиви, які притаманні Шевченку та його добі.

– Ні, цей «вірш» не Тараса Шевченка. Його авторство невідоме, але перший і найактивніший вкид був через спільноту «Соломія Українець», яка поширює фейки і проросійські наративи. У мережі діляться віршем, який приписують Тарасові Шевченку. У супровідному тексті критикують українську владу, яка нібито знецінює життя «простих українців», кидаючи їх на війну, мовляв, «конституція тільки для бідних».

– *Вважаю що належить, так як така взаємодія зі словами притаманна такому поетові, як він.* ***На мою думку, небагато поетів використовують таку гру з римою, все написане вище підходить під образ Тараса Григоровича Шевченка, який в мене склався в голові за весь час зустрічей з його творчістю.***

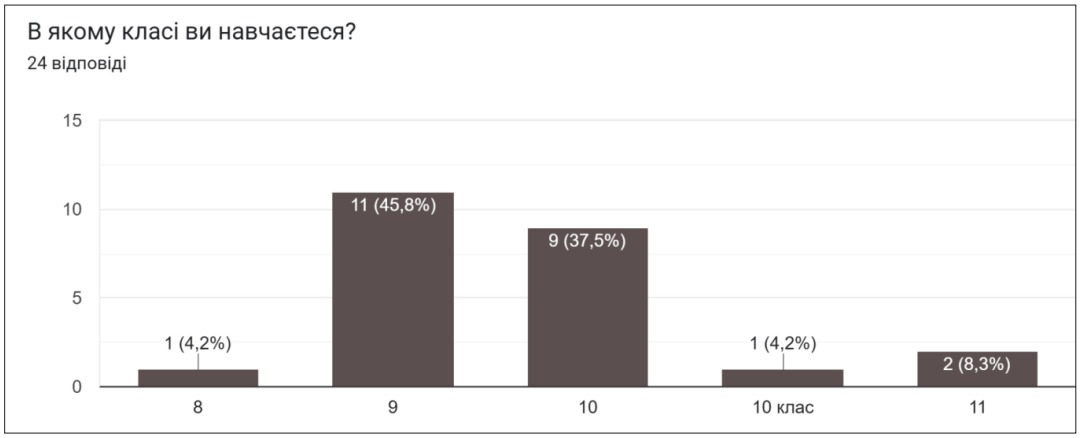

Рис. 1

Рис. 2

– *На мою думку, вірш, що розміщений вище, більш ймовірно є віршем авторства Шевченка. У його віршах ми спостерігаємо епітети, порівняння, гіперболи, риторичні запитання тощо. Вірші Шевченка мають свої родзинки, особливо римовані рядки відгукуються душі. І, на мою думку, ці вірші не є авторством Тараса Шевченка,* ***можливо, це прояв «Мережевої літератури», коли юний письменник, надихнуся його творчістю та вирішив створити щось своє.***

– *Я думаю, що цей текст не належить Тарасу Шевченку****, бо в ньому відчувається сучасна мова і теми, пов'язані з теперішніми подіями в Україні. Стиль теж зовсім інший: у Шевченка більш архаїчна лексика, інша ритміка й образи. Тут же все звучить по-сучасному і простіше****. Тому я вважаю, що цей вірш точно не з його творчості.*

– Текст не належить Шевченку, бо він помер у 1861 році, а стиль і теми вірша сучасні.

– *Моя відповідь «скоріше так, аніж ні». Якби авторство все ж не було зазначено, я б все одно схилялася до Шевченка. Яскравими ознаками для визначення є: стиль і мова написання, характерний мотив для творчості Тараса Григоровича Шевченка.* ***Проте певні сумніви можуть виникнути в читачів, які вперше зустрічають цей текст, особливо якщо вони натрапили на нього на неперевірених інтернет-ресурсах. Наразі інтернет сповнений неправдивою інформацією, що й викликає у людей прагнення перевіряти сказане в інтернеті і ускладнює надання відповіді на питання.***

– Я вважаю, що це вірш не Тараса Шевченка. По-перше, його неможливо знайти в «Кобзарі» та інших виданнях поета. По-друге, вірш поширений лише в мережі, у ґугл-пошуку спрямовує на соцмережі або різні сайти, серед яких немає прямого посилання на рік написання або цикл творчості Шевченка, коли вірш міг бути написаний. Так як вірш написаний в манері творчості Шевченка, мені здається, що це зроблено навмисно для того, щоб використати його як данину пам'яті Кобзареві і його пророчим словам про страждання України».

Портал «По той бік новин» зазначає, що користувачі соцмереж активно діляться фотографіями із фразами, які видають за творчість українських класиків: Івана Франка, Лесі Українки, Тараса Шевченка. Але, наприклад, у Національному музеї Тараса Шевченка спростували належність вірша «Кацап» до «Кобзаря». На їхню думку, це, найімовірніше, сучасний фольклор, тобто анонімні рядки.

Фейки та їхнє поширення в соціальних мережах у процесі текстотворення мають такі характеристики й ознаки, як швидкість розповсюдження, висока ймовірність репосту, часто примітивізм, надемоційне подання інформації як реалізованого тексту. Журналіст і офіцер сил оборони Павло Казарін у дописі «Чому ми віримо фейкам, а правду ігноруємо» розмірковує над природою популярності фейкових цитат. Коротко його аргументи можна підсумувати так:

– факти сухі та математичні, а фейки яскраві й емоційні, адже щоб засвоїти факт, треба знати контекст, натомість фейк сам пропонує конспірологічну картину світу;

– поруч із цензурою правди послабшала й цензура фейків, коли кожен може знайти у Мережі те, що йому до душі, а не те, що узгоджується з реальністю;

– людина не раціональна особистість, а схильна до раціоналізації, адже вона спершу обирає позицію, а тільки потім шукає підтвердження своєї правоти;

– фейки «продаються» значно краще, ніж якісний опис реальності;

– якщо раніше інформація по дорозі до авдиторії обов'язково проходила редакційний фейс-контроль, то тепер бар'єри зникли, коли в цій новій реальності торгувати емоціями значно вигідніше, ніж додатковим знанням, тому на медіаринку попит на фейки починає визначати пропозицію (Казарін, 2024).

Фейкові цитати є одним із найпоширеніших проявів інформаційної маніпуляції в сучасному цифровому медіапросторі. Завдяки створенню враження справжності й авторитетності джерела такі цитати здатні суттєво впливати на сприйняття інформації аудиторією, навіть якщо їхній зміст не має документального підтвердження. У контексті мережевого текстотворення поширення фейкових цитат значно спрощується через швидкість обміну інформацією та відсутність належної перевірки першоджерел під час медіаредагування.

З позицій медіаредагування проблема фейкових цитат набуває особливої актуальності,

оскільки редактор є ключовим у процесі контролю достовірності інформації. Одним з основних завдань редакторської діяльності є верифікація фактів, джерел і цитованих висловлювань перед їх оприлюдненням. Використання неперевірених цитат у журналістських матеріалах, інтернет-виданнях або соціальних медіа не лише знижує якість контенту, а й може спричиняти репутаційні ризики для медіа.

Фейкові цитати також демонструють трансформацію традиційних редакторських практик у цифровому середовищі та потребують інноваційних підходів у видавничій діяльності. Якщо у друкованих медіа процес перевірки інформації був обмежений часовими рамками редакційного циклу, то в онлайн-комунікації редактори змушені реагувати на інформаційні потоки практично в режимі реального часу. Це створює додаткові виклики для медіаредагування, пов'язані з необхідністю застосування інструментів фактчекінгу, цифрової верифікації та аналізу походження контенту.

Отже, фейкові цитати можна розглядати як один із різновидів мережевого текстового фейку, що формується на перетині авторства, інтертекстуальності та медіаманіпуляції. Їх поширення часто супроводжується викривленням культурної пам'яті, оскільки суспільство починає сприймати вигадані висловлювання як справжню частину інтелектуальної спадщини культурних діячів. У цьому контексті медіаредагування виконує не лише технічну, а й культурно-просвітницьку функцію, сприяє збереженню достовірності комунікативного простору та протидії дезінформаційним практикам.

Перспективи подальших досліджень полягають у науковому обґрунтуванні ефективних інструментів виявлення літературних фейків і фейкового авторства під час медіаредагування.

Список використаних джерел:

Андрос М. Є. (2022). Феномен цифрового сприймання та сприйняття освітньої інформації. URL: https://lib.iitta.gov.ua/735176/2/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D1%81_%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf

Андрос М. Є. (2023). Віртуалізація освітнього процесу: місце та роль інформації. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739026/1/Andros_Virtual_NAU.pdf

Артамонова І. М. (2007). Інтернет як специфічний тип масмедійного тексту (на матеріалах українського сектору мережі). *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія*, 2. URL: https://files.core.ac.uk/download/pdf/14041386.pdf

Головань Д. (2023). У мережі масово поширюють фейкові вірші Шевченка про зраду в Україні. URL: https://chytomo.com/u-merezhi-masovo-poshyriuiut-fejkovi-virshi-shevchenka-pro-zradu-v-ukraini/

Казарін П. (2024). Чому ми віримо фейкам, а правду ігноруємо. URL: https://nv.ua/ukr/opinion/kazarin-rozpoviv-chomu-lyudi-ohoche-viryat-feykam-50406363.html

Кіца М. (2017). Особливості та методи виявлення фейкової інформації в українських ЗМІ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» (Журналістські науки)*, 883 (1), 30–35.

Марків О. Т., Григоренко І. В., Зарівна О. Т. (2025). Комунікація в метавсесвіті: парадигма імерсивної медіакомпетентності журналістів і філологів нового покоління. *Вісник гуманітарних наук*, 12. https://doi.org/10.5281/zenodo.17530144

Медведєва М. О., Миколайко В. В. (2025). Метавсесвіт і його місце у формуванні цифрової грамотності майбутніх учителів інформатики. *Вісник науки та освіти*, 4 (34), 1445–1462. https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-1445-1462.

П'ятаченко С. (2024). Особливості функціонування літературних фейків у соціальних мережах та принципи літературознавчого фактчекінгу. *Збірник наукових праць ІІІ Науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи»*. Суми : Сумський державний університет. С. 80–85.

Панчук Д. М. (2022). Фейк. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Фейк

Почепцов Г. (2018). Фейк. Технології спотворення реальності. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 175 с.

Шевченко В. (2018). Фактчекінг і верифікація у журналістській роботі. *Образ*, 1 (27), 140–153. https://doi.org/10.21272/2415-8496-2018-1(27)-140-153

Шевченко Л., Дергач Д. (2024). Лінгвістичні технології фактчекінгу в інформаційних жанрах сучасних масмедіа. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика,* 49, 77–100. https://doi.org/10.17721/APULTP.2024.49.77-100

Ярмоленко Н., Салтовська Н. (2025). Тарас Шевченко: фольклорні та інтернетлорні візії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, 1 (37), 100–108. https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.37

Єшкілєв В. (2020). Про власників вподобайок. Репортер. URL: https://report.if.ua/statti/volodymyr-yeshkilyev-pro-vlasnykiv-vpodobajok/

Фейсбук. Остап Українець. (2023). URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid024c4DW3cPHqSMeW7RubUrgEr9pvXPShhayxUSudjVE3XDg61K1B2Qetp3VyrUyoS5l&id=100001515094776&fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBExRUJwcDJBdXpPU3h4OWN4V3NydGMGYXBwX2lkEDIyMjAzOTE3ODgyMDA4OTIAAR6wAVsgv5KruZB9QrXaThdbUxvlc7yshZzqseSCK85J72agN6YkKgcwBfrE2A_aem_sGHZhbrVSRUMau0X6iFOPQ

References:

Andros, M. Ye. (2022). Fenomen tsyfrovoho spryimannia ta spryiniattia osvitnoi informatsii [The Phenomenon of Digital Perception and the Perception of Educational Information]. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/735176/2/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D1%81_%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0-%BD%D1%8F%20%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf [in Ukrainian].

Andros, M. Ye. (2023). Virtualizatsiia osvitnoho protsesu: mistse ta rol informatsii [Virtualization of the Educational Process: The Place and Role of Information]. Retrieved from: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739026/1/Andros_Virtual_NAU.pdf [in Ukrainian].

Artamonova, I. M. (2007). Internet yak spetsyfichnyi typ masmediinoho tekstu (na materialakh ukrainskoho sektoru merezhi) [The Internet as a Specific Type of Mass Media Text (Based on the Ukrainian Segment of the Web)]. *Visnyk SumDU. Seriia Filolohiia,* 2. Retrieved from: https://files.core.ac.uk/download/pdf/14041386.pdf [in Ukrainian].

Holovan, D. (2023). U merezhi masovo poshyriuiut feikovi virshi Shevchenka pro zradu v Ukraini [Fake Poems Attributed to Shevchenko about Betrayal in Ukraine Are Being Massively Spread Online]. *Chytomo*. Retrieved from: https://chytomo.com/u-merezhi-masovo-poshyriuiut-fejkovi-virshi-shevchenka-pro-zradu-v-ukraini/ [in Ukrainian].

Kazarin, P. (2024). Chomu my virymo feikam, a pravdu ihnoruiemo [Why We Believe Fakes and Ignore the Truth]. *NV.* Retrieved from: https://nv.ua/ukr/opinion/kazarin-rozpoviv-chomu-lyudi-ohoche-viryat-feykam-50406363.html [in Ukrainian].

Kitsa, M. (2017). Osoblyvosti ta metody vyiavlennia feikovoi informatsii v ukrainskykh ZMI [Features and Methods of Detecting Fake Information in Ukrainian Media]. *Visnyk Natsionalnoho Universytetu "Lvivska Politekhnika". Zhurnalistski Nauky*, 883 (1), 30–35. [in Ukrainian].

Markiv, O. T., Hryhorenko, I. V., & Zarivna, O. T. (2025). Komunikatsiia v metavsesviti: paradyhma imersyvnoi mediakompetentnosti zhurnalistiv i filolohiv novoho pokolinnia [Communication in the Metaverse: The Paradigm of Immersive Media Competence of Journalists and Philologists of the New Generation]. *Visnyk humanitarnykh nauk*, 12. https://doi.org/10.5281/zenodo.17530144 [in Ukrainian].

Medvedieva, M. O., & Mykolaiko, V. V. (2025). Metavsesvit i yoho mistse u formuvanni tsyfrovoi hramotnosti maibutnikh uchyteliv informatyky [The Metaverse and Its Place in the Formation of Digital Literacy of Future Computer Science Teachers]. *Visnyk nauky ta osvity*, 4 (34), 1445–1462. https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-1445-1462 [in Ukrainian].

Piatachenko, S. (2024). Osoblyvosti funktsionuvannia literaturnykh feikiv u sotsialnykh merezhakh ta pryntsypy literaturoznavchoho faktchekinhu [Features of the Functioning of Literary Fakes in Social Networks and Principles of Literary Fact-Checking]. In *Proceedings of the Third Scientific and Practical Conference of Students, Postgraduates and Young Scientists "Modern Mass Communication Space: History, Realities, Prospects".* Sumy: Sumy State University, P. 80–85. [in Ukrainian].

Panchuk, D. M. (2022). Feik. Velyka ukrainska entsyklopediia [Fake. Great Ukrainian Encyclopedia]. Retrieved from: https://vue.gov.ua/Фейк [in Ukrainian].

Pocheptsov, H. (2018). Feik. Tekhnolohii spotvorennia realnosti [Fake: Technologies of Reality Distortion]. Kyiv : Vydavnychyi dim "Kyievo-Mohylianska Akademiia". [in Ukrainian].

Shevchenko, V. (2018). Faktchekinh i veryfikatsiia u zhurnalistskii roboti [Fact-Checking and Verification in Journalistic Practice]. *Obraz,* 1 (27), 140–153. https://doi.org/10.21272/2415-8496-2018-1(27)-140-153 [in Ukrainian].

Shevchenko, L., & Derhach, D. (2024). Linhvistychni tekhnolohii faktchekinhu v informatsiinykh zhanrakh suchasnykh masmedia [Linguistic Technologies of Fact-Checking in Information Genres of Contemporary Mass Media]. *Aktualni Problemy Ukrainskoi Linhvistyky: Teoriia i Praktyka,* 49, 77–100. https://doi.org/10.17721/APULTP.2024.49.77-100 [in Ukrainian].

Yarmolenko, N., & Saltovska, N. (2025). Taras Shevchenko: folklorni ta internetlorni vizii [Taras Shevchenko: Folkloric and Internet-Lore Visions]. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Universytetu Imeni Tarasa Shevchenka. Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka,* 1 (37), 100–108. https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.37 [in Ukrainian].

Yeshkilov V. (2020). Pro vlasnykiv vpodobaiok [About the owners of likes]. Reporter. Retrieved from: https://report.if.ua/statti/volodymyr-yeshkilyev-pro-vlasnykiv-vpodobajok/ [in Ukrainian].

Ukrainets O. (2023). Dopys pro spryiniattia ta informatsiinyi prostir [Post on perception and information space]. Facebook. Retrieved from: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid024c4DW3cPHqSMeW7RubUrgEr9pvXPShhayxUSudjVE3XDg61K1B2Qetp3VyrUyoS5l&id=100001515094776 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 07.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.10.2026